

DANS

lijk behandeld (te hoog en te donker gehangen). De kleeden waren niet in het geheel van de tentoonstelling opgenomen en verwerkt. Het glas bleek in hoofdzaak van *Copier* te zijn. Men kreeg den indruk, dat slechts weinig anderen ook glas ontwerpen, *Copier* legde beslag op 8/10 van de ruimte. Een eenzijdige demonstratie. En wat te zeggen van dezen glas-orgiast? Knap, virtuoos, tot alles in staat, maar teugelloos en weinig vormen gevend, die ons te binnen brachten, dat glas wel veel tooverachtige mogelijkheden in zich heeft, maar niet tot prostitutie moet

vervallen. Het edele glaswerk, edel van klank en vorm en kleur, het blijft een zeldzaamheid. Zou het soms liggen aan den drang van nu om veel te maken, een ongekende veelheid van schakeeringen te brengen, te epateeren, liever dan het langzaam gerijpte te brengen, dat geen zalen kan vullen?

Er was een prettig aandoende belangstelling van gretig kijkende menschen. Indien men met dergelijke tentoonstellingen de aandacht weet op te wekken en te vangen kan iets bereikt worden. De gegevens zijn aanwezig.

A. M. Hammacher

D A N S

HARALD KREUTZBERG

Zoo ik Kreutzberg's dansen zou moeten vergelijken met dat van Argentina, dan zou ik tot deze conclusie komen: Argentina schiep *muziek* tot dans, Kreutzberg *poëzie*. Zijn kunst is nader verwant aan die van het woord dan aan de muziek; men zou zich kunnen denken, dat voor hem het woord ontstaat om zijn gedachten weer te geven, vóór hij zijn dansvorm vindt. Zijn dansen is spreken — is de plastische vorm voor zijn gedachte. Ik denk aan den vorm, dien hij vindt bij den dans van den Koning in „Den Eeuwigen Kringloop”, de beweging van het kindsche spelen met den scepter, dat de Dood overneemt en symboliseert tot den eeuwigen harts slag van den Tijd. Ik denk aan het heffen van zijn handen naar het licht in den „Engel der Verkondiging” en den eerbied, waarmee de Engel zich het gelaat bedekt ter verkondiging van de komst van God's zoon

— ik denk ook aan het aangrijpend slot van „Orpheus treurt om Eurydike”, waarin de moegestreden Orpheus zich de oogen toedrukt met een ten doode toe gekweld gebaar.

Daar vindt hij de symbolische uitbeelding van het gevoel, dat hem beheerscht. Dansen is voor hem een zuiver plastische kunst. Men kan, bij zijn dramatische dansen, niet in de eerste plaats spreken van een bewegingskunst. De nadruk valt op het moment van rust. Zulk een danser moet iets te zeggen hebben. Een rijk bewogen gevoelsleven dringt hem tot de uitbeelding van zijn gedachten. Zijn dansen is de geperfectioneerde vertolking van wat hij de wereld te zeggen heeft.

Hierin ligt zijn kracht, maar ook zijn zwakke zijde: hij spreekt slechts tot hem, die verwant is aan zijn gevoelswereld. De vorm, dien hij gebruikt is zòò symbolisch, dat voor hem wien de gesymboliseerde *gedachte* niets te zeggen heeft, de symbolische *vorm* niet voldoende

waarde heeft. Dit mag men een danser als zwakte aanrekenen. Maar ik wil niet hier zeggen, dat deze plastiek geen dans is. Zijn grootheid is, dat hij de grens niet overschreden heeft. De dans als dans is niet primair voor hem, doch zijn gevoelsleven. Maar de kunstvorm, dien hij tot uiting van zijn gevoelsleven gebruikt, is tot in het fijnste détail „dans”. Zijn techniek is volmaakt beheerscht. Ik sprak over het moment van rust als hoogtepunt; wanneer ik zeg, dat hij de grens nooit overschrijdt, bedoel ik hiermee, dat zijn plastische kunst toch altijd *bewegingskunst* blijft. Zoo ik het karakteriseer met de woorden: tot het uiterste sober is hij in zijn beweging, tot het uiterste geladen in zijn rust — dan karakteriseer ik hiermee de essentiele waarde van zijn kunst en tegelijk zijn zwakte.

Ik zou een scheiding willen maken tusschen zijn dramatische en zijn luchtige stemmings-

Maskerdans van Harald Kreutzberg

Harald Kreutzberg

dansen. In deze laatste is minder sterk geaccentueerd de gedachte en sterker de dansvorm. In de „Hongaarsche Dansen” van Brahms danst hij de muziek; hierin geeft hij een gestyleerde typeering van een bepaald mensch. Hier is zijn uitbeelding gericht op het uiterlijke. In het bijzonder denk ik dan aan „Tijl Uilenspiegel”. Zijn uitdrukkingsmiddel is gestyleerde beweging. Waar hij zich er hier op toelegt gedragingen, de *bewegingen* dus, van een mensch te typeeren, is er grooter harmonie tusschen zijn gedachtenwereld en den kunstvorm voor de uitbeelding ervan, die de zijne is: dans.

Martha Dozy